
CANKARJEVO PRIZNANJE – S POTI

Članek povzema in pojasnjuje izhodiščne točke programa za prenovu tekmovanja za Cankarjevo priznanje, ki ga je v letih 2007 in 2008 pripravila delovna skupina v okviru Slavističnega društva Slovenije in pokrajinskega Slavističnega društva Ljubljana. Program preнове je temeljil na vsestranskem spodbujanju ustvarjalnosti, zaradi česar je še vedno aktualen in bi lahko bil spodbuda za razmislek o drugačnih organizacijskih in vsebinskih oblikah tekmovanja za Cankarjevo priznanje.

Ključne besede: tekmovanje za Cankarjevo priznanje, prenova, *Cankarjev literarni festival*

Samo na en način se lisica lahko zanesljivo reši: izkopati mora votlino hitreje, kot so jo psi sposobni preiskati. In ko se psi razočarano odpravijo iz zapuščene votline ter nadaljujejo po njenih sledih, mora ona izkopati že naslednjo. Ali že tretjo. Tako se stalno večča razdalja in včasih postane že tolikšna, da bi se lisica lahko mirno ulegla ter brez tveganja počivala, se parila, kotila mladiče, bila brez skrbi. Vendar je zanimivo, da taka lisica še naprej koplje, da dela to čedalje hitreje in vedno bolj zagnano, da postaja pozorna tudi na lego votlin in preiščljeno določa njihove oblike, da postopoma obvladuje kopanje v trdo zemljo,

*v lapor, granit, beton in železo, da prečka
reke, se zažira v gore, zavzema morja ...
in nekoč se psi zasledovalci začutijo čudno
nemirni, kot da jih je nekdo začel zasledovati.*

Alojz Ihan: *Lisica*

0 Uvod

Globoko v človekovi naravi je, da ljudje po določenem času – še posebej, če to počnemo iz gole navade, rutinsko – pozabimo, zakaj pravzaprav kakšno stvar počnemo oziroma smo jo začeli početi. Takrat je dobro, da se vsaj za kratek čas ustavimo in premislimo, ali so vzroki, ki so spodbudili določeno delovanje ali ravnanje, še smiselni in veljavni. Če niso več, s takim delovanjem ponavadi prenehamo ali pa ga osmislimo z novimi cilji. Kadar take refleksije ne naredimo ali kadar delovanje nadaljujemo, čeprav nima več pravega namena in smisla, »se psi zasledovalci začutijo čudno / nemirni, kot da jih je nekdo začel zasledovati«.

Pred sedmimi leti se je zdelo tekmovanje za Cankarjevo priznanje (v besedilu ga bom imenoval na kratko tekmovanje za CP) podobno lisici, ki »še naprej koplje« in »dela to / čedalje hitreje in vedno bolj zagnano«, pa čeprav je postalo jasno, da se je nujno potrebno ustaviti, narediti refleksijo vsebinske in organizacijske zasnove tekmovanja in s temi spoznanji načrtati novo pot. Delovna skupina v okviru slovenskega slavističnega društva, ki smo jo sestavljali dr. Miran Košuta, predsednik Slavističnega društva Slovenije, dr. Milena Mileva Blažič, tajnica Slavističnega društva Slovenije, dr. Klemen Lah, vodja delovne skupine za prenovu tekmovanja za Cankarjevo priznanje in koordinator *Cankarjevega literarnega festivala*, Marija Leskovar, prof., predsednica Slavističnega društva Ljubljana in podpredsednica Slavističnega društva Slovenije, ter Sanja Pirc, prof., članica delovne skupine za prenovu, je takrat, pred sedmimi leti, zaorala ledino in naredila prve korake v smeri vsebinske prenove ter reorganizacije tekmovanja za CP. Proces prenove se je takrat prekinil zaradi (samo)ukinitve delovne skupine, ki ni privolila v drastično znižanje sredstev, namenjenih za izvedbo tekmovanja za CP, in v to, da se tekmovanje za CP organizacijsko in vsebinsko popolnoma podredi zahtevam pravilnika o sofinanciranju šolskih tekmovanj ter tako izgubi ustvarjalni naboj in (p)ostane le del zbirokratiziranega selekcijskega aparata za iskanje nadarjenih in štipendiranje. Toda tisto, kar ostaja živo še danes, je dejstvo, da so tako dileme, vprašanja kot tudi rešitve in odgovori še vedno zelo aktualni – nekateri celo bolj kot pred leti. Prav zaradi slednjega sem z veseljem sprejel vabilo na posvet o Cankarjevem priznanju (organiziran 11. 11. 2011 v mestni hiši v Ljubljani, organizator Slavistično društvo Slovenije) in k pisanju tega članka, saj odgovori in rešitve, ki jih je delovna skupina takrat pripravila, ponujajo radikalno drugačen koncept tekmovanja za CP. Verjamem, da je zato osrednja tema tega prispevka, pa čeprav govori o dogajanjih v preteklosti, prihodnost tekmovanja za CP. To je tudi edini smisel in namen prispevka – in edini motiv za pisanje.

1 Prenova tekmovanja za Cankarjevo priznanje

Delovna skupina se je na samem začetku soočila z dvema na videz ločenima problemoma: organizacijskim in vsebinskim. A že na začetku se je pokazalo, da se pod površjem tesno dotikata in prepletata: prav od organizacijske plati je odvisna vsebinska prenova in obratno. Spodnja razmejitvev je zato narejena bolj zaradi jasnosti kot resnične razdeljenosti.

1.1 Organizacijska prenova

Osrednji organizacijski problem je pred leti najbolj nazorno ponazarjala metafora o drevesu,¹ ki se mu krošnja vse bolj razrašča, deblo pa ostaja enako tenko; le vprašanje časa je bilo, kdaj bo tekmovanje za Cankarjevo priznanje, ki je v nekaj desetletjih preraslo v vsedrjavno tekmovanje in vse bolj presegalo (večinoma prostovoljske) organizacijske zmožnosti slavističnega društva ter zavoda za šolstvo, klonilo pod težo množičnosti in tako postalo žrtev lastnega uspeha. Da to niso bili le prazni strahovi, dokazujejo neljubi zapleti leta 2007, ki so nastali prav zaradi preobremenjenosti pripravljavcev testa in so močno odmevali tudi v množičnih medijih (najbolj neprijetna posledica je bila – poleg padca ugleda slavističnega društva v javnosti in izgube zaupanja – zmanjšanje števila udeležencev naslednje leto). Jasno je bilo, da se je morala organizacija tekmovanja za CP, če je želelo še naprej ostati tako množično kot kakovostno, okrepiti in delno profesionalizirati tudi znotraj slavističnega društva.

Delovna skupina je prenovila organizacijo tekmovanja za CP tako, da je, upoštevaje zahteve pravilnika o sofinanciranju šolskih tekmovanj, celotno tekmovanje razdelila na tri stopnje in na podlagi te razdelitve določila tudi načine ocenjevanja. Na prvi, šolski stopnji tekmovanja bi spise še vedno prostovoljno ocenjevali mentorji, na drugi (regionalni) stopnji izbrani in plačani ocenjevalci (mentorji), na tretji (državni oziroma vseslovenski) pa izbrana komisija, sestavljena iz uglednih slovenistov, literarnih ustvarjalcev, prevajalcev, novinarjev oziroma drugih osebnosti, za katere lahko z veliko gotovostjo domnevamo, da bi prepoznali jezikovno, oblikovno in vsebinsko odličnost ter ustvarjalnost nadarjenih učencev in dijakov. S tem bi se rešilo več težav:

- zaradi primerne plačila bi se izognili vsakoletnim zapletom pri pridobivanju ocenjevalcev na drugi in tretji stopnji,
- primerno bi ovrednotili delo, ki ga učitelji slovenščine strokovno odlično opravljamo, ter s tem jasno pokazali odnos, ki ga imamo do svojega dela in znanja,
- če bi bilo uvedeno plačilo, v pravilnik ne bi bilo treba uvesti pravno izjemno spornega 51. člena,² ki ga je kot neprimerne označil tudi

¹ Če se prav spomnim, jo je izrekel Miha Mate.

² »Odgovornost mentorjev za vrednotenje izdelkov na področnem tekmovanju in nadzor na področnem in državnem tekmovanju

Šola, ki pošilja svoje tekmovalce na področno tekmovanje, je dolžna zagotoviti vsaj enega učitelja

- urad varuha človekovih pravic³ in je obenem v nasprotju s členom, ki zagotavlja, da je sodelovanje učiteljev prostovoljno,⁴
- profesionalizacija bi prinesla še večjo kakovost, saj bi se lahko profesorji delu posvetili pozorneje.

1.2 Vsebinska prenova

A če je organizacijska prenova še lahko upoštevala novi pravilnik o financiranju šolskih tekmovanj in se prilagodila osnovnim izhodiščem, ne da bi jim podredila vse pomembne cilje, je bilo drugače z vsebinsko prenovo, kjer je bil kompromis med želenim in možnim težje dosegljiv. Delovni skupini je uspelo izoblikovati izhodišča, ki so še vedno ohranjala ustvarjalnost kot temeljno vodilo, ni pa ji uspelo prepričati odgovornih na šolskem ministrstvu, da ne bi drastično zmanjšali sredstev za izvedbo.

1.2.1 Ustvarjalnost kot ključno izhodišče, pot in cilj

Ko smo v okviru prenove ponovno premislili tekmovanje za CP, smo začeli pri samih temeljih. V začetni fazi snovanja prenove si nismo postavljali omejitvev razen ene: želeli smo, da se celoten proces prenove začne v najširšem možnem kreativnem polju – le tako bi prenovljeno tekmovanje za Cankarjevo priznanje imelo možnost postati tudi prostor za spodbujanje ustvarjalnosti in ne le selekcijski mehanizem, merilni instrument za podeljevanje štipendij, kar je bila bolj ali manj prikrita zahteva šolskega ministrstva tedaj in je še danes. Za prvi cilj smo zato določili spodbujanje ustvarjalnosti (vsebinske, slogovne in oblikovne izvirnosti), ki je imanentna književnosti. Žal ustvarjalnost kot cilj v zdajšnjem

ocenjevalca za posamezno zahtevnostno stopnjo. Če ga ne zagotovi, ne more sodelovati na področnem tekmovanju. /.../

V primeru upravičene odsotnosti učitelja ocenjevalca na dan tekmovanja, se mora šola s predsednikom tekmovalne komisije dogovoriti za ustrezno zamenjavo. /.../« (*Pravilnik o tekmovanju iz slovenščine za Cankarjevo priznanje 2012*).

³ Odločba je bila izdana leta 2008, a še do danes – kljub izrecni zahtevi varuhinje človekovih pravic dr. Zdenke Čebašek Travnik ter omembi kršitve v letnem poročilu varuha človekovih pravic RS – sporni člen ni bil odpravljen ali ustrezno popravljen, kar kaže na veliko ignoranco odgovornih.

⁴ »Plačilo za delo

Sodelovanje učiteljev slovenščine pri pripravi in izvedbi tekmovanja za Cankarjevo priznanje je prostovoljno.

Delo učiteljev in mentorjev pri tekmovanju se praviloma denarno ne nagraduje.

Porabljeni čas se obračuna v okviru priprave tekmovalcev na tekmovanje (interesna dejavnost, dodatni pouk, delovna uspešnost idr.).

Iz sredstev za uspešnost lahko ravnatelji po lastni presoji finančno nagradijo mentorje« (*Pravilnik o tekmovanju iz slovenščine za Cankarjevo priznanje 2012*, 58. člen).

pravilniku tekmovanja za CP ni niti omenjena,⁵ kaj šele, da bi ji bila namenjena posebna vloga (takšna, kot si jo v sodobnem svetu zasluži).

1.2.2 Problematiziranje koncepta tekmovalnosti

Če smo želeli ustvarjalnosti resnično nameniti prvo mesto tako med prenovo kot pozneje, je bilo nujno in samoumevno, da smo se najprej lotili problematiziranja besede (in koncepta) tekmovanje v samem imenu (*tekmovanje* za Cankarjevo priznanje!). Ustvarjalnost je že sama po sebi težko združljiva s konceptom tekmovalnosti – ta namreč duši spontanost, ki jo kot kisik potrebuje in zahteva ustvarjalnost. Da je res tako, dokazujejo številne znanstvene raziskave, mdr. študija Alfieja Kohna, ameriškega predavatelja in raziskovalca, predstavljena v knjigi *No contest: The Case Against Competition (Brez tekmovanja: obtožba proti tekmovanju)*. Kohn na podlagi raziskav dokazuje, da je glavna posledica tekmovalnosti strah; ta pa paralizira človekovo delovanje, zmanjšuje učinkovitost, občutek varnosti, sproščenost in ustvarjalnost. Ljudje smo najbolj ustvarjalni takrat, kadar se počutimo varni, kadar se nam ni treba dokazovati in tekmovati. Ta spoznanja so danes splošno znana in sprejeta: čedalje bolj se jih zavedata tudi strokovna in splošna javnost, ki glasno zahtevata zmanjšanje tekmovalnosti in poudarjanje ustvarjalnosti. O tej temi – destruktivnosti pretiranega poudarjanja tekmovalnosti v sodobni družbi in šoli – je bilo prelitega veliko črnila tako v didaktičnih kot psiholoških člankih. Naj omenim le misel psihoterapevte Alenke Rebula, ki v članku *Starši in tekmovalnost* opozarja na škodljivost take naravnosti staršev (in posredno tudi šole):

Če starši verjamejo, da se mora otrok uveljaviti in da lahko kam pride le s primerjanjem in tekmovalnostjo, potem bo to verjel tudi otrok oziroma bo doživljal svoje poraze kot življenjsko ogroženost (Kdor ne zmaga, je ničla!) Drugi, ki zmaga, bo vedno nasprotnik in vedno se bo treba prerivati na prvo mesto. Otroci v sebi ponazarja držo staršev, ki trpijo zaradi doživljanja lastne nepomembnosti. (Rebula 2011: 1.)

Še težje je sprejeti pojem tekmovanja in tekmovalnosti, ko se združi s (šolsko) slovenščino. Če je tekmovanje v poznavanju pravopisnih, slovničnih in drugih jezikovnih pravil še predstavlljivo, pa ga je težko oziroma skoraj nemogoče povezovati s književnostjo. Tekmovanje v književnosti je, če dobro premislimo v luči zgoraj omenjenih raziskav, pravzaprav bistroumni nesmisel – oksimoron.

⁵ »Cilji tekmovanja so:

1. širjenje in poglobljanje znanja slovenščine,
2. primerjanje znanja slovenščine med učenci in dijaki,
3. popularizacija slovenščine oz. spodbujanje branja leposlovja,
4. spodbujanje učencev in dijakov k študiju slovenskega jezika in književnosti,
5. odkrivanje za slovenščino nadarjenih učencev in dijakov,
6. uvajanje mladih v samostojno raziskovalno delo in uporabo literature s področja slovenščine,
7. spodbujanje druženja mladih iz različnih šol in okolij

(*Pravilnik o tekmovanju iz slovenščine za Cankarjevo priznanje* 2012, 2. člen).

Kot je to vselej, kadar v humanistiko in umetnost vpeljujemo rešitve in koncepte, nastale v poljih visoke (naravoslovne) objektivnosti in merljivosti. A književnost, žal ali na srečo, ni tek na sto metrov, kjer je razlike med tekmovalci mogoče izmeriti v tisočinkah. Pravilnik o financiranju šolskih tekmovanj je šel prav v nasprotno smer – od tekmovanj v znanju je zahteval in še zahteva čim bolj objektiviziran tip testa, ki edini omogoča (na videz) pravično rangiranje tekmovalcev in tako vse bolj opravlja le eno funkcijo – razvrščanje kandidatov za štipendije.⁶

Del takratne delovne skupine (Košuta, Blažič, Lah, Pirc) se je aktivno zavzemal za to, da pravilnik o financiranju šolskih tekmovanj ne bi onemogočil ustvarjalnega koncepta. Na šolskem ministrstvu, ki je želelo poenotiti tekmovanja, žal nismo naleteli na posluh. Nasprotno: sredstva za tekmovanje so se zmanjšala za 80 %, zavod za šolstvo pa je odstopil od sodelovanja pri pripravi tekmovanja za CP. Posledica je bila onemogočeno delovanje, zato je slavistično društvo v znak protesta odstopilo od organizacije in o tem v posebni izjavi obvestilo tudi javnost.

Izjava za javnost Slavističnega društva Slovenije o neizvedbi tekmovanja za Cankarjevo priznanje v letu 2007–2008

Po tehtnem premisleku sta se morala vodstvo Slavističnega društva Slovenije in Skupina za prenovo Cankarjevega tekmovanja soočiti z dejstvom, da Slavistično društvo Slovenije ne bo moglo izvesti tekmovanja za Cankarjevo priznanje 2007–2008. Vzroki za tako odločitev niso toliko organizacijske, kolikor predvsem finančne narave. Po enostranskem odstopu Zavoda za šolstvo Republike Slovenije od nadaljnjega soprirejanja tekmovanja je Skupina Slavističnega društva Slovenije za prenovo Cankarjevega tekmovanja izdelala namreč temeljito posodobljeno inačico le-tega, usklajeno tudi z novim pravilnikom za šolska tekmovanja. Vendar je Ministrstvo za šolstvo in šport RS pripravljeno nameniti omenjenemu projektu le računalniško, ne pa zadostne finančne podpore. Že v letošnjem letu je omenjeno Ministrstvo namreč zmanjšalo za celih 80 odstotkov pokrajinskim Slavističnim društvom dodeljena sredstva za izvedbo Cankarjevega tekmovanja 2006–2007. Večkratna opozorila, da gre za vseslovensko tekmovanje v materinščini, na katerem sodeluje vsako leto do 9.000 učencev in dijakov iz Slovenije in zamejstva ter da bi po pravkar praznovani tridesetletnici obstoja tekmovanje umanjalo ravno v Trubarjevem letu, v obdobju predsedovanja Slovenije Evropski zvezi ter v evropskem letu medkulturnega dialoga, žal niso zalegla. Ker samo Slavistično društvo Slovenije ne razpolaga niti z ustreznimi finančnimi sredstvi niti s poklicnimi kadri niti z utečeno organizacijsko strukturo za kakovostno izvedbo pobude, je bila soglasno, z obžalovanjem, a odgovorno sprejeta odločitev, da tekmovanja za Cankarjevo priznanje v letu 2007–2008 Slavistično društvo Slovenije ne bo priredilo.

Za Skupino SDS za prenovo Cankarjevega tekmovanja:
dr. prof. Miran Košuta in mag. Klemen Lah

⁶ Da je res tako, prostodušno priznava tudi večina učencev in dijakov: tekmovanja se, po lastnih besedah, udeležujejo zaradi večje možnosti pridobitve štipendije in možnosti vpisa na zeleno gimnazijo, študij ipd.

Pozneje je bilo tekmovanje za CP prenovljeno v skladu z zahtevami pravilnika – predvidevam, da tudi zato ni bilo in ni prostora za ustvarjalnost. Pravilnik namreč zahteva izpeljavo tekmovanja in selekcioniranje tekmovalcev po točno določenih, do skrajnosti objektiviziranih merilih,⁷ ki so bila – brez širše javne in strokovne razprave ter refleksije – vključena tudi v pravilnik o tekmovanju za CP.⁸ Rezultat je bila popolna podreditev zahtevam pravilnika o sofinanciranju šolskih tekmovanj in sprememba tekmovanja za CP v merilni instrument za podeljevanje štipendij. Zaradi teh namenov je bilo z umetno določenimi kvotami močno omejeno število bronastih, srebrnih in zlatih priznanj. Če je lahko prej dijak prejel bronasto priznanje s 75 točkami od 100 možnih (kar je pomenilo, da je prebral knjige, o njih razglabljal, se poučil o zgodovinskih okoliščinah, v katerih so nastale, spoznal življenjepis in druga pomembna dela avtorja, glavne slogovne značilnosti ...), je zdaj odvisen ne samo od lastnega truda in uspeha, temveč tudi od števila dijakov, ki se udeležijo tekmovanja, in od njihovega uspeha. Taka zasnova seveda mnoge demotivira že na samem začetku, kar je v nasprotju z 2. členom pravilnika o tekmovanju za CP, kjer je kot cilj izrecno navedena »popularizacija slovenščine oz. spodbujanje branja leposlovja«.

⁷ »25. člen

(število podeljenih priznanj na državnih tekmovanjih iz znanja)

Kadar je število tekmovalcev na osnovni stopnji državnega tekmovanja iz znanja 500 ali več, se lahko podeli:

- na osnovni oziroma na regionalni stopnji tekmovanja, kadar osnovna stopnja ni organizirana, bronasta priznanja glede na kriterije, opredeljene v skladu s pravilnikom organizatorja tekmovanja,
- na regionalni oziroma na državni stopnji tekmovanja srebrna priznanja glede na kriterije, opredeljene v skladu s pravilnikom organizatorja tekmovanja,
- na državni stopnji tekmovanja najmanj 20 in največ 65 zlatih priznanj.

Pri 500 tekmovalcih se podeli 20 zlatih priznanj, pri 5000 ali več tekmovalcih se podeli največ 65 zlatih priznanj, med 500 in 5000 se podeli na vsakih 100 tekmovalcev eno zlato priznanje.

Kadar je število tekmovalcev na osnovni stopnji državnega tekmovanja iz znanja manj kot 500 se lahko podeli:

- na osnovni oziroma na regionalni stopnji tekmovanja, kadar osnovna stopnja ni organizirana, bronasta priznanja glede na kriterije, opredeljene v skladu s pravilnikom organizatorja tekmovanja,
- na regionalni oziroma na državni stopnji tekmovanja srebrna priznanja glede na kriterije, opredeljene v skladu s pravilnikom organizatorja tekmovanja,
- na državni stopnji tekmovanja najmanj 2 in največ 19 zlatih priznanj.

Pri 50 tekmovalcih se podelita 2 zlata priznanja, od 475 do 499 tekmovalcev se podeli največ 19 zlatih priznanj, med 50 in 475 se podeli na vsakih 25 tekmovalcev eno zlato priznanje« (*Pravilnik o tekmovanju iz slovenščine za Cankarjevo priznanje* 2012).

⁸ Za ponazoritev le 39. člen:

»Merila za podeljevanje priznanj

Tekmovalne komisije morajo pri podeljevanju bronastih, srebrnih in zlatih priznanj upoštevati naslednja merila:

- bronasta priznanja lahko prejme do 1/3 sodelujočih tekmovalcev na šolskem tekmovanju v posamezni tekmovalni skupini (tekmovalec mora doseči vsaj 30 % možnih točk);
- srebrna priznanja lahko prejme do 10 % vseh sodelujočih tekmovalcev na šolskem tekmovanju v posamezni tekmovalni skupini;
- na državni stopnji tekmovanja se podeli najmanj 20 in največ 65 zlatih priznanj (pri 500 tekmovalcih na šolskem tekmovanju se podeli 20 zlatih priznanj, pri 5000 ali več tekmovalcih na šolskem tekmovanju se podeli največ 65 zlatih priznanj, med 500 in 5000 se podeli na vsakih sto tekmovalcev eno zlato priznanje)« (*Pravilnik o tekmovanju iz slovenščine za Cankarjevo priznanje* 2012).

1.2.3 Oblika preverjanja – esej

Med procesom vsebinske prenovne smo predvideli ukinitve testa, s katerim sta se preverjali znanje pravopisnih in jezikovnih pravil ter poznavanje zgodbe, avtorjevega življenjepisa in literarne teorije, ter za edino obliko preverjanja izbrali esej. Predvidena je bila tudi uvedba ocenjevalnih obrazcev, ki bi omogočali pisno ocenjevanje na regionalnem in vseslovenskem nivoju. Ker smo se zavedali, da je takšna zasnova preveč utesnjena zaradi prilagajanja pravilniku o sofinanciranju šolskih tekmovanj, je bila ustanovljena tudi vzporedna, alternativna in eksperimentalna verzija tekmovanja za CP – *Cankarjev literarni festival*, na katerem smo dve leti poskusno izvedli pisanje scenarijev. Festival je bil ustanovljen kot spremljevalni program tekmovanja za CP. Njegov pglavitni namen je bil odpiranje prostora za drugačne pristope in poglede na književnost: temeljna izhodišča so bila oblikovanje skupin in medsebojno povezovanje dijakov, medgeneracijsko sodelovanje (večja vpletenost strokovnih mentorjev), spodbujanje literarne in jezikovne ustvarjalnosti ter temu primerna prilagojenost kriterijev ocenjevanja, raznolika vsakoletna tematska izhodišča, povezovanje različnih umetniških področij, npr. literature in filma, literature in stripa, literature in glasbe ... Predvideno je bilo, da se bodo učenci in dijaki vsako leto »spopadli« s kreativnimi oblikami pisanja različnih literarnih, polliterarnih in drugih besedilnih vrst. Prvi dve leti, kot je že omenjeno, so se pod vodstvom izkušene scenaristke Ane Lasić učili pisanja scenarijev, potem pa bi prišle na vrsto še druge oblike – za naslednje leto je bilo predvideno pisanje rappoezije. *Cankarjev literarni festival* je bil tako bolj kot v tekmovalnost usmerjen v ustvarjanje in povezovanje.⁹ Udeležba in rezultati so bili izvrstni, a žal je bil *Cankarjev literarni festival* – skupaj s sodelovanjem slavističnega društva pri tekmovanju za CP – ukinjen. Veseli pa me, da ta koncept na kreativen način in s posrečenim imenom nadaljuje novonastalo tekmovanje *Slovenščina ima dolg jezik*. Upam, da je prav v njem prihodnost Cankarjevega tekmovanja.

1.2.4 Problematiziranje pojma slovenska literatura

Morda najbolj odmevno dejanje je bilo takrat in je še vedno problematiziranje pojma slovenska literatura, na katerem temelji Cankarjevo tekmovanje. Temelji namreč na konceptu 19. stoletja, ki v slovensko literaturo uvršča le dela avtorjev slovenske narodnosti (Slovenci, slovenski zamejci in izseljenci). Vprašanje, ki smo si ga zastavili, je, ali je takšno razumevanje še lahko aktualno tudi v 21. stoletju. Soglasen odgovor je bil nikalen. Kot temelj slovenske literature smo prepoznali predvsem odličen slovenski jezik in zgodbo. Pri tem smo upoštevali

⁹ Milena Mileva Blažić se retorično sprašuje, ali je »/.../ individualna učna oblika (pisanje spisa) primerna za problemsko obravnavo problemske literature. Ali ne bi bila bolj primerna skupinska učna oblika in delo v parih? Ali ne bi bila bolj primerna učna metoda razlage, razgovora in delo s tekstom kot skupinska učna oblika, ne pa frontalna in stresna – tekmovalna oz. ocenjevalna učna klima in prizadevanje učencev, da bi preko tekmovanja poskušali doseči večjo možnost za vpis v srednjo šolo?« (Blažić 2011: 15).

tudi kakovost književnih del (pogosto pravimo, da je za naše otroke dobro le najboljše – zakaj bi bilo pri književnosti drugače?) in prepričanje, da so slovenski avtorji dovolj dobri, da jih lahko postavimo ob bok tujim. Tako smo v predlogu določili, da bi udeleženci tekmovanja za CP vsako leto vzporedno brali eno slovensko in eno tujo knjigo. Za šolsko leto 2008 je tako že nastal prvi predlog za tematski sklop:

Osnovna šola

1. J. in W. Grimm: *Pravljice* – R. Dahl: *Odvratne rime (Pepelka, Jakec in čudežni fižol, Sneguljčica in sedem palčkov, Zlatolaska in trije medvedi, Rdeča kapica in volk, O treh prašičkih)* (prevod Milan Dekleva)
2. A. Lindgren: *Pika Nogavička* – A. Rozman - Roza: *Pika Nogavička*; K. Brenkova: *Deklica Delfina in Lisica Zvitorepka* – W. Ihimaera: *Legenda o jezdecu kitov*
3. J. Spyri: *Heidi* – J. Vandot: *Kekec*
4. A. Lindgren: *Ronja, razbojniška hči* – I. Karlovšek: *Mojca*
5. L. Carroll: *Aličine dogodivščine v čudežni deželi in Alica v ogledalu* – M. Dekleva: *Alica v računalniku*; T. Seliškar: *Bratovščina Sinjega galeba* – J. K. Rowling: *Harry Potter in kamen modrosti*

Srednja šola

D. Jančar: *Galjot* – G. G. Marquez: *Sto let samote*

Prav tako smo želeli, da najboljša besedila ne bi končala svoje poti, ko bi jih prebrali ocenjevalci, temveč bi bila objavljena v knjižni obliki – zborniku *Zlato pero*. Tako bi lahko na odličen način pokazali, koliko cenimo ustvarjalnost mladih udeležencev.

2 Sklep

Kot sem že omenil v uvodu, je bila delovna skupina v letih 2007 in 2008 izjemno plodovita in je prinesla rešitve, ki so bile delno upoštevane (npr. uvedba eseja, ukinitve testa) oziroma so, naključno ali načrtno, zaživele pozneje (*Cankarjev literarni festival* ter *Slovenščina ima dolg jezik*), v mnogočem pa so ostale prezrte, čeprav bi tekmovanje za CP dvignile na višjo kakovostno raven. Upam, da bo kmalu prišel čas, ki bo bolj naklonjen ustvarjalnim kot »tekmovalnim«
paradigmam.

Literatura

Blažič, Milena Mileva, 2011: Problematičen izbor knjig: Cankarjevo tekmovanje 2011/12. *Vzgoja* 13/4. 10–15

Kohn, Alfie, 1992: *No Contest: A Case Against Competition*. 2., popravljena izdaja. Boston: Houghton Mifflin.

Pravilnik o tekmovanju iz slovenščine za Cankarjevo priznanje, 2012: <http://www.zrss.si/pdf/220912130821_pravilnik_-_cankarjevo_priznanje.pdf>. (Dostop 27. 12. 2012.)

Rebula, Alenka, 2011: *Kam s tekmovalnostjo v vzgoji?* <<http://www.alenkarebula.com/alenkadrupal/node/477>>. (Dostop 29. 12. 2012.)